

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

III. De Analogis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

dicendi sunt, etiam si simplici conceptu plura obiecta inter se diuersa sepe repræsententur, quia huiusmodi conceptus etiam si plura significant illa ut in se distincta repræsentant, & pluribus conceptibus æquivalent: conceptus verò humanus, cui nomen vniucum respondet, ita significat plura, ac si essent vnum, confundit enim plura illa obiecta ad quæ terminatur, & absque vlla discretionem, seu distinctionem ipsorum inlar vnius simplicis obiecti intellectui proponit, in quæ non potest aliquando non eadem ratione indiuisibiliter ferri, neque potest dari conceptus, qui modò sumatur ad repræsentandum hoc obiectum, & non aliud, modò ad aliud, & non istud exprimendum. Secus in multis contingit, quæ indifferenter ad hoc, vel illud obiectum sub eadem, vel sub diuersa ratione, ad vnum tantum, vel ad plura significanda desumuntur. Quia hoc nomen *Gallus* aliquando sumitur tantum pro homine natione Gallo, aliquando pro gallo gallinaceo, & ideo dicitur æquiuocum, quia confusionem causat in intellectu, cui occasionem præbet, ut modò hominem natione Gallum pro gallo gallinaceo desumat, & postea gallum gallinaceum pro homine Gallo, quod est propriè æquiuocationem pati, sic dicimus æquiuocari hominem, qui terminorum confusione vnum obiectum pro alio intelligit, vel qui lingue lapsu verbum vnu pro alio distincto protulit. Similiter hoc nomen *homo*, quod vniucum est, ita significat plura obiecta sub eadem ratione, ut aptum sit sub eadem ratione illorum quodlibet seorsim significare, seu desumi pro singulis seorsim sumptis eadem ratione, quæ sumitur pro tota collectione.

7 Neque satisfaciunt, quod respondet Arriaga, videlicet inconueniens non esse Deo conceptus æquiuocos attribui absque vlla confusione obiectorum, sed cum summa ipsorum distinctione, constitutâ tantum æquiuocatione in eo, quod idemmet conceptus plura obiecta inter se distincta, & disparata repræsentet, quia licet hic modus repræsentandi plura obiecta, etsi in se disparata per eundem simplicem conceptum nullam dicat imperfectionem, potius ad perfectionem, & simplicitatem Dei spectet, tamen æquiuocatio secundum se, & secundum acceptionem communem non tantum sonat id, quod Deo tribuit Arriaga, sed confusionem, ideo neque æquiuocationis nomen tribuendum est Deo, quod malè audit, non enim sat est prudenti Philosopho, atque Theologo ea tradere quæ intellecta secundum ipsius interpretationem nullum continent absurdum; sed ita loqui, ut ex communi verborum significatione nullam generent suspicionem doctrinæ à veritate alienæ, neque aliquam tribuant occasionem errandi. Sicut enim grauissimè reprehendendus esset propter inordinatum loquendi modum; ille, qui assereret Deum committere peccatum, etiam si postea diceret, peccatum committi à Deo non importare Deum esse formaliter peccatorem, neque causam inducentem ad peccatum, sed tantum concurrere ad materiale peccati determinatum à voluntate libera, quem concursum à Deo exhiberi Theologi admittunt; ita reiciendus est, qui dixerit conceptus Dei esse æquiuocos, etiam si Deo in re eisdem tribuat conceptus, quos Theologi negantes in Deo æquiuocos conceptus in Deo agnoscunt.

8 Ratio Arriagæ nihil probat, quia de ratione nominis vniucis est significare omnia vniuoca confusè, & quodlibet illorum in particulari sub eadem ratione, quæ omnia simul sumpta significat, sic nomen *homo* aliquando significat Petrum, & Ioannem, & reliqua omnia indiuidua speciei hominis sub vna communi ratione apprehensa, quod præstat dum substituitur loco conceptus, qui confusè omnia indiuidua sub illa ratione attingit, aliquando verò tantum sumitur pro vniuo tantum indiuiduo, ut cum dico *Petrus est homo*. Adde tunc propriè nomen dici vniucum, quando substituitur loco conceptus ex vi cuius inlar vnius omnia indiuidua apprehenduntur, & constituitur vniuersale.

PUNCTUM II.

De Analogis.

1 Inter vniuoca, & æquiuoca sunt alia media, quæ analogia vocantur, & ab Arist. definiuntur, quorum nomen est commune, ratio verò significatio neque omnino eadem, neque omnino diuersa. Conueniunt cum vniuocis, & æquiuocis in nomine

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. II.

comuni, differunt ab æquiuocis, quia ratio non est omnino diuersa, & ab vniuocis, quia non est omnino eadem.

Analogia diuiduntur in analogia inæqualitatis, attributionis, proportionis, & aliqui addunt proportionalitatis, ut membrum distinctum ab analogis proportionis. Analogia inæqualitatis sunt cuius nomen est commune: ratio tamen significatio per nomen, inæqualiter participata in inferioribus ratione differentia: hæc analogia reperitur in omnibus vniuocis, ac proinde non est propriè analogia, quia animal perfectius est in homine, quàm in equo ratione differentie perfectioris, per quam contrahitur, cum quo identificatur.

Analogia attributionis est, cuius nomen est commune, ratio verò significatio simpliciter diuersa, & eadem secundum terminum: exemplum sit in nomine sanum respectu animalis, medicinæ, & vrinæ: animal dicitur sanum, quando habet in se sanitatem formaliter; medicina, non quia sit sana formaliter, sed quia est causa sanitatis; vrina quia est signum. En diuersas rationes sani, animalis, medicinæ, & vrinæ conuenientes, omnes tamen in ordine ad eundem terminum; quia virtus sanitatis, quæ est in Medicina, respicit tanquam terminum sanitatem formalem animalis, & ratio signi, quæ est in vrina, similiter eandem sanitatem significat.

Ex hoc infertur inter analogia proportionis debere esse habitudinem vnius, vel plurius analogatorum ad aliud, cui ratio analogia præcipuè conueniat, & ex illo reliqua talia denominent, ut accidit in exemplo allato vrinæ, & medicinæ, quæ sanæ dicuntur in ordine ad sanitatem, quæ propriè conuenit animali, & hoc appellari analogum analogans, reliqua verò analogia analogata, licet aliqui hanc distinctionem constituent inter nomen analogum, & rem significatam per nomen.

Notandum est hæc analogia tantum constitui talia in ordine ad præcipuum analogatum, non verò in ordine ad se: v.g. medicina dicitur analogicè sana in ordine ad animal, species tamen medicinæ diuersæ inter se vniuocè conueniunt, in ratione cauendi sanitatem, ac proinde ratio signi efficienter vniuocè conuenit omnibus medicinis.

Analogia proportionis, seu proportionalitatis est, quæ versatur inter duas proportionem. Proportio dicitur ordo, seu habitudo vnius ad aliud, qualis est inter quatuor, & octo, quæ est habitudo dimidij ad duplum, & qualis est inter materiam, & compositum, quæ est partis ad totum. Ratio illa, in qua duæ proportionem conueniunt, dicitur analogia proportionis, v.g. ratio dimidij dicitur analogia in hac acceptione, quia est id, in quo conueniunt proportio, quæ est inter quatuor, & octo, & inter tria, & sex, quia sicut se habent quatuor ad octo, ita se habent tria ad sex. Similiter sicut se habet motus localis ortus ex admiratione, qui dicitur risus, ad hominem, sic se habet ratio viriditatis ad prata, ac proinde similiter vocatur risus, & dicitur *homo ridet, prata vident*.

Hanc analogiam communiter appellant Doctores analogiam proportionalitatis, quæ est similitudo inter duas proportionem, Hurt. tamen disp. 9. sect. 3. distinguit ex aliorum mente analogiam proportionis, & proportionalitatis: analogiam proportionis appellat, quæ fit per comparationem inter terminos simplices, sicuti cum dicimus, sicut se habet motus localis ortus ex admiratione ad hominem, ita viriditas ad pratum: Analogia proportionalitatis dicitur, quando comparatio fit inter duo complexa, sicuti quando dicimus: sicut se habet risus prati ad oculos oblectandos, sic se habet risus hominis ad fociorum voluptatem. Sed hanc differentiam non percipio, neque de illius impugnatione curo, ne tempus in re inutili impendam.

Hæc analogia, ut bene decet Hurtad. sect. 3. aliquando est vera analogia, aliquando vniuocationem non tollit, & propriè nomen non constituit analogum, dimidium enim vniuocum est respectu trium ad sex, & quatuor, ad octo, etiam si se habeant tria ad sex, sicut quatuor ad octo: imò in omnibus vniuocis hæc analogia reperitur, quia sicut se habet animal ad hominem, sic se habet ad equum, quia ad vtrumque se habet tanquam pars materialis ad totum metaphysicè compositum. Quando ergo proportio, quæ inuenitur inter duo extrema, ex vna parte, & inter alia duo ex alia est omnino eadem, nomen est vniuocum, sicut in exemplis ià dictis; quando verò proportio, quæ est inter duo extrema ex vna parte, & inter alia duo ex alia parte, non est omnino eadem, tunc proportionalitas, seu similitudo proportionum non est omnino eadem, sicut quando vocatur magister, vitis, quia ingenia discipulorum imbuunt doctrinâ,

T sicut

sicut vitis imbut vino racemos, proportio, quæ est inter magistrum & discipulos, non est eadem, quæ est inter vitem, & racemos, quando vitis propriè, & strictè communicat vinum racemis; Magister verò non nisi metaphoricè, & improprie.

- 9 Necessum autem est hanc analogiam proportionis, seu proportionalitatis assignare ad cognoscendas diuersas naturas analogiæ, seu diuersa fundamenta illarum, vt postea dicam, quia diuersa est analogia sani respectu animalis, vrinæ, & medicinæ, quàm risus respectu hominis & prati, vrina enim dicitur sana, quia est signum sanitatis, medicina quia est causa illius; id autem quod in prato risus vocatur, nec est causa risus hominis, neque signum illius, ac proinde diuerso modo constituitur hæc analogia, illa enim constituitur per rationem cause in medicina, & signi in vrina; hæc verò per proportionem, seu similitudinem quandam, quia sicut risus est signum laticitiæ, ita viriditas, & herbarum laticitiu est signum, non laticitiæ, cuius pratum capax non est; sed quod bene se habeat, ita vt si capax esset oblectationis posset oblectari, & tripudiare, ac proinde quasi tripudiare dicitur sua amoenitate.
- 10 Inquires quomodo differant analogia attributionis, & proportionalitatis. Resp. imprimis differre in fundamentis, quia diuersum fundamentum est, vt nomen sanum, cuius significatum proprium est animalis, tribuatur medicinæ, quàm vt nomen risus, cuius significatum proprium est hominis tribuatur prato.
- 11 Adde has analogias non tantum in fundamento, sed formaliter specie differre, nam de ratione analogiæ, est aliqualis vnitas inter analogata, & diuersa est vnitas, quæ est in ratione sani inter animal, & medicinam ab vnitate, quæ est in ratione ridendi inter hominem & pratum, quia hæc posterior vnitas tantum consistit in quadam similitudine, illa in attributione formæ existentis intrinsecè in animali, ad medicinam, quæ est in illius causa, animal enim, & medicina ab eadem forma dicuntur sana, animal intrinsecè, medicina extrinsecè, homo verò, & pratum non dicuntur ridere eadem forma, homo enim ridet per actum verum ridendi, pratum per alia accidentia, quæ illi adherent, & propter similitudinem, seu proportionem, quæ habet cum risu, metaphoricè risus vocatur, & in hoc consistit analogia proportionis, seu proportionalitatis.
- 12 Ex his facile erit definitiones vtriusque analogiæ explicare analogia prout abstrahit ab analogia attributionis, proportionalitatis definitione iam tradita, analogia attributionis definitur: *Cuius nomen est commune, ratio vero significata simpliciter diuersa, eadem tamen secundum terminum ratione attributionis formæ existentis in principali analogato, ad reliqua minus principalia. Analogia proportionis, seu proportionalitatis definitur: cuius nomen est commune, ratio vero significata simpliciter diuersa, eadem tamen secundum proportionem respectus formæ ad analogata.*
- 13 Nota æquiuoca distinguunt aliquando in æquiuoca à casu, & æquiuoca à consilio. Æquiuoca à casu dicuntur ea, quæ eodem nomine gaudent præter intentionem imponentis nomen, sicut præter omnium intentionem accidit eodem nomine significare hominem, nationem Gallum, & gallum gallinaceum, quia nullo respectu habito ad gallum gallinaceum fuit impositum hoc nomen homini natione Gallo, & nulla huius mentione facta idem nomen fuit illi datum. Æquiuoca à consilio dicuntur ea, quæ gaudent eodem nomine, quod vni impositum fuit per ordinem, seu similitudinem ad aliud, sicut nomen canis impositum fuit primariò ad significandum canem latrabilem; deinde impositum fuit ad significandum canem cælestem, non casu, sed habita ratione ad præcipuum significatum, quia illa constellatio figura, & situ referebat similitudinem canis latrabilis. Hæc æquiuoca à consilio sunt eadem cum analogis, neque ab illis formaliter differunt, quia eodem nomine gaudent propter similitudinem, seu proportionem, etiam si simpliciter differant, & hoc est formalissimè esse analogum.
- 14 Rursus alia est difficilior sanè diuisio analogorum in analogia propria, & impropria; analogia impropria dicuntur illa, quorum analogata minus principalia extrinsecè participant formam præcipui analogati, sicut vrina extrinsecè dicitur sana à sanitate animalis vel metaphoricè, sicut prata dicuntur ridere per metaphoricè, quia, etsi viriditas, quæ in pratis risus appellatur sit illis intrinsecè, non tamen hæc viriditas est risus formaliter, sed tantum metaphoricè, unde etiam risus potest dici extrinsecè prato, licet id, quod ri-

sum appellamus, sit illi intrinsecum, accidentaliter, & extrinsecè dicitur risus per similitudinem ad proprium risum, quæ fundamentum est metaphoricè, & extensionis nominis, verius risus ad id, quod verè risus non est.

Dixi vrinam, & medicinam extrinsecè participare sanitatem animalis, quia licet medicinæ sit intrinsecum esse sanum, & habere virtutem cauendi sanitatem, id non dicitur formaliter sanitas, sed virtualiter, unde cum formaliter dicatur sana, debet hæc denominatio sanæ, quæ absolute prolata formaliter sonat, à sanitate formali, quæ tantum est in animali desumi. Idem dicito ad vrinam, quæ tantum significat sanitatem, per hoc tamen non dicitur sana formaliter, sed per sanitatem animalis, desumit autem virtutem suam in medicina, & ratio signi in vrina vt fundamentum ad hoc, vt illis applicetur forma sanitatis existentis intrinsecè in animali, quæ illis est extrinsecè.

Alia solent dici analogia propria, ea videlicet, quæ intrinsecè, & propriè qualibet metaphoricè exclusà participat rationem principalis analogati, dicuntur tamen analogia per attributionem, quam habent ad illud, & hoc sensu ratio substantiæ dicitur analogia respectu Dei, & creaturæ, quia licet creatura sit simpliciter substantia, & semper intelligitur cum attributione substantiæ create ad increatam, ens simpliciter dicitur analogum respectu accidentis, & substantiæ, quia licet accidens sit formaliter ens dicitur semper attributionem ad substantiam. Hæc diuisio à multis admittitur, ab aliis verò quàm pluribus reicitur quorum sententia hic amplector, & probabo Puncto sexto, septimo & octauo, ubi ostendam transcendentiam, & dependentiam vniuocationem non impedire, darique rationem vniuocationis creati, & increati, substantiæ, & accidentali.

PUNCTUM IV.

De transcendentia entis, & reliquorum predicamentorum.

Pædicatum illud dicitur transcendens, quod in omnibus aliis imbutum est, ita vt nulla ratione possit sine ipso cõcipi illud, respectu cuius dicitur transcendens, quam transcendentia descriptionem admittit omnes, ideo in illa expendenda non immeror. Duplex est opinio, vna, quæ obiectiuas præcisiones admittit; altera, quæ tantum formales, seu ex parte actus, & non ex parte obiecti defendit. Iuxta has diuersas sententias diuerso modo in hac materia philosophandum est, ideo quid in quacumque illarum tenendum sit, sigillatim explicabo.

PRIMA CONCLUSIO. In opinione, quæ tantum ex parte actus præcisiones admittens, & reliqua omnia prædicata realiter identificata siue inferiora, siue superiora, siue directè in linea prædicamentali constituta, sicut genera, & species, siue indirectè, sicut differentia ex parte obiecti mutuo sunt transcendentia. Tradit hanc conclusionem Arriaga disp. 11. sect. 3. subsect. 3. cuius ratio facilis est. Iuxta hanc sententiam ex parte obiecti nulla præcisio inter prædicata realiter identificata, & idem formaliter obicitur ex parte obiecti, quando apprehenditur ratio entis, & quando apprehenditur differentia indiuidualis huius entis indiuidui; ergo omnia prædicata apprehenduntur ad inuicem se includentia, seu in vno simplici obiectiuo conceptu ex parte obiecti impartibili, & per modum vnius; ergo ex parte obiecti quælibet formalitas est identificata cum alia, & in illa imbuta; ergo quælibet formalitas ex parte obiecti est imbuta in alia, & illam transcendens, & ita identificata, vt ex parte obiecti non hæc & illa, sed vna simplex formalitas sit dicendum obiectum illud, quod in plures formalitates ex parte actus partitur.

SECUNDA CONCLUSIO. In opinione, quæ ex parte obiecti præcisiones obiectiuas defendit, & in opinione, quæ tantum formales admittit, ens, & quodcumque prædicatum superius transcendit omnia inferiora, quæ directè illi subiciuntur. Dixi quæ directè illi subiciuntur, vt excluderem differentias, tantum enim loquor de ente, & quodcumque alio prædicato generico respectu aliorum generum intermediorum, & specierum, & indiuiduorum, quæ sub se continet. Conclusio hæc est mihi certa, illam ostendo in homine respectu animalis, eodem enim modo philosophandum est de quibuscumque aliis prædicatis, quorum vnum sit superius, aliud directè inferius. Conceptus hominis non dicit simplicem quandam formalitatem